

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תשמ

ערב שבת-קודש

פרשת ניצבים

כ"ו באלול ה'תשס"ח

יוצא-לאור על-ידי

מכון ליובאוויטש שעל-יד

צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו — המרכז

משעווה. כשהתקינו את הפתילות בנר, היו קוראים
בשם מי שבעבורו מכינים את הפתילה⁷⁷.
הרבי אמר: "מנהג חב"ד להדליק שלושה נרות-
תשובה"⁷⁸.

(77) סה"ש תש"ד עמ' 7, תש"ה עמ' 14.
(78) שיחת ו' תשרי תשמ"ב סל"ג ('התוועדות' תשמ"ב ח"א
עמ' 67, בלתי מוגה). וע"ע ב'כפר חב"ד' גיליונות: 1165, 1170,
1171.

הסדרה עם ההפטרה. בשבת בבוקר לפני התפילה
מעבירים שוב מ'שביעי' עד גמירא⁷⁴.
מנהג-בית-הרב להדליק לשבת תשובה 'תשובה
ליכט' (= 'נר תשובה')⁷⁵. נר זה היו קולעים מפתילות,
פתילה לכל אחד ואחד מבני הבית⁷⁶. דייקו לעשותם

(74) היום-יום, ד טבת. לא נעתק בס' המנהגים (עמ' 25), אבל
ראה באג"ק סוף כרך ח"י.
(75) שם עמ' 58.
(76) בסה"ש תש"ד דלהלן מספר אדמו"ר מוהרי"צ, שהניחו גם
עברו פתילה בילדותו. וראה הנסמן ב'אוצר מנהגי חב"ד' עמ'
קסז.

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו

ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,

בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

כ"ו באלול ה'תשס"ח – ד' בתשרי ה'תשס"ח

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	כ"ו באלול	הלי שחיטה פרק ט-יא.	הלי רוצח ושמירת נפש.. בפרקים אלו. פרק ח.	מליית שו.
ש"ק	כ"ז באלול	פרק יב-יד.	פרק ט.	מ"ע קמח.
א'	כ"ח באלול	נדבות פי גו'.. ספר הפלאה והוא ספר ששי.. הלי שבועות.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק י.	מליית סא.
ב'	כ"ט באלול	פרק ד-ו.	פרק יא.	מליית סב.
ג'	א' בתשרי	פרק ז-ט.	פרק יב.	מליית רמח. רמט.
ד'	ב' בתשרי	פרק י-יב.	פרק יג.	מ"ע ז.
ה'	ג' בתשרי	הלי נדרים.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	ראשית חכמה וגו'. ספר קנין והוא ספר שנים עשר.. הלי מכירה.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע צד.
ו'	ד' בתשרי	פרק ד-ו.	פרק ב.	מ"ע צד.

זמני השבוע *

תאריך	עלות השחר**		זמן ופליטות ציצית	זריחה החמה	סוף זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	72 ד'	120 ד'							
ו', כ"ו באלול	5:19	4:32	5:41	6:36	9:30	12:32	1:02	6:31.7	6:56
ש"ק, כ"ז באלול	5:20	4:32	5:42	6:37	9:30	12:31	1:01	6:30.3	6:55
א', כ"ח באלול	5:21	4:33	5:42	6:37	9:30	12:31	1:01	6:29.0	6:53
ב', כ"ט באלול	5:21	4:34	5:43	6:38	9:30	12:31	1:01	6:27.7	6:52
ג', א' בתשרי	5:22	4:35	5:44	6:38	9:30	12:30	1:00	6:26.4	6:51
ד', ב' בתשרי	5:23	4:35	5:44	6:39	9:30	12:30	1:00	6:25.2	6:50
ה', ג' בתשרי	5:23	4:36	5:45	6:40	9:31	12:30	1:00	6:23.9	6:48
ו', ד' בתשרי	5:24	4:37	5:46	6:40	9:31	12:29	1:00	6:22.7	6:47

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים	תל-אביב	חיפה	באר-שבע
	צה"ש	צה"ש	צה"ש	צה"ש
ניצבים	5:55	6:10	6:01	7:07
א' דראש-השנה	5:51	6:06	5:57	6:08
ב' דראש-השנה	7:00	7:02	7:01	7:03
וילך / שובה	5:46	6:01	5:51	6:03

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוד • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף-יצחק אולידורט

מזל: מכון ליובאוויטש שעל-יד צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 60840, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

www.chabad.org.il • דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il • ISSN 0793-7474

הסעודות שהיו אוכלים היום.
תפילת מנחה:

בתפילת מנחה מוציאים ספר-תורה וקוראים "ויחל" בכתפילת שחרית, והשלישי הוא המפטיר. אין אומרים חצי קדיש אחר קריאת התורה. מגביהים וגוללים את ספר-התורה. הפטרה: "דרשו ה' בהימצאו" (ישעיה נה, ו - נו, ח). לאחר אמירת הפטרה אומר שלוש ברכות עד מגן דוד. יהללו, חצי קדיש, שמונה עשרה, ואומרים עננו בכרכת "שומע תפילה", והש"ץ בכתפילת שחרית.

אחרי חזרת הש"ץ - תחנון, אבינו מלכנו הארוך, קדיש תתקבל, לדוד ה' אורי, עלינו, קדיש יתום, אל תירא, אך צדיקים.

הרבי חידש את המנהג הישן (שמקורו במשנה) לומר "דברי כיבושין" אחרי מנחה דתענית-ציבור: "כדאי לעורר על המנהג הנ"ל, שבמקומות שאפשר לפעול זאת, יאמרו אחרי מנחה (כמה מילים, לכל הפחות) 'דברי כיבושין', או מזמור תהלים המתאים לעניינים אלו, ובמקומות שמצד טירחא דציבורא [או מצד ביטול מלאכה, וכיוצא-בזה] אי אפשר לפעול זאת - על-כל פנים יהרהרו במחשבה עניין של 'דברי כיבושין', ומאחר ש'דחמנא ליבא בעי' - ובפרט עניינים הקשורים בתשובה, ש'עיקר התשובה בלב' - הרי 'מחשבה טובה, הקדוש-ברוך' הוא מצרפה למעשה"⁷³.

סיום התענית (צאת הכוכבים) באזור תל-אביב: בשעה 6:50.

יום שישי,

ד' בתשרי

לפי הנהגת רבותינו נשיאי חב"ד, מעבירים את הסדרה שמו"ת אור ליום שישי פרשה או שתיים (דהיינו עד 'שני' או 'שלישי'), ובערב-שבת אחר חצות מתחילים שוב מהתחלה ומעבירים את כל

(לפני) 'שומר ישראל'. אחר-כך - אמירת סליחות מתחילים "דרשו ה' בהימצאו"⁷¹, ומדלגים 'אשמנו' ו"ויאמר דוד אל גד". בפיוט 'הורית' נהג הרבי לחזור את כל ה'פזמון' בין כל בית ובית, וכמוכן גם בסיום הפיוט.

לאחר סיום הסליחות אומרים 'שומר ישראל', 'מתרצה ברחמים', 'אבינו מלכנו' הארוך (ואומרים בו 'חדש עלינו' 'כתבנו', ככלל עשי"ת), 'ואנחנו לא נדע', וחצי קדיש.

בכל עשרת ימי תשובה אומרים 'אבינו מלכנו' הארוך בשחרית ובמנחה אחר נפילת אפים, קודם "ואנחנו לא נדע".

מוציאים ספר-תורה וקוראים "ויחל משה" לשלושה קרואים, גם אם יש רק שלושה מתענים⁷². מי שאינו מתענה לא יקראוהו לתורה. ואם קראוהו לתורה וצר לו להודיע שאינו מתענה מפני חילול השם - יעלה.

את הפסוקים "שוב מחרון אפך", "ה' ה' אל רחום", "וסלחת לעווננו" - אומר הציבור בקול רם ואחריהם אומרם הקורא בתורה. כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, כשעלה לתורה, התחיל לאומרם עם הציבור, וסיימם עם הבעל-קורא. פרשת היום בתנ"ך - מלכים ב כה, ככ"כו. ירמיה מ, ז עד ס"פ מא.

צדקה:

בימי התענית נוהגים לתת לצדקה לפני תפילת מנחה 'אגרא דתעניתא', ויש נותנים לפי עלות

71 למרות שמהשימה שבספר-המנהגים משמע שיש להתחיל "כי על רחמך", הרי למעשה כשהתפלל לפני התיבה הרה"ח ר' שניאור-זלמן דוכנן ע"ה במניין של הרבי התחיל כנ"ל. ואף מצד העניין אין מקום להתחיל בתיבת "כי" שהיא נתינת טעם על מה שנאמר תחילה.

72 ספר-המנהגים עמ' 45. אג"ק חט"ז עמ' שיג. לוח כולל-חב"ד תענית אסתר, מהערות הרבי ללוח תשט"ז.

ש"ץ ששכח 'עננו': נזכר לפני השם של חתימת רפאנו - חוזר 'לעננו', ואח"כ אומר שוב 'רפאנו'. נזכר אח"כ - אומרה בש"ת וחותם העונה בעת צרה ושומע תפילה. נזכר אח"כ - אומרה ברכה בפ"ע אחרי 'שים שלום' (לוח כולל חב"ד, וראה סי' תקס"ה ס"א ב ובאחרונים).

73 לקוטי-שיחות כרך כ' עמ' 352, וש"ג. וחבל שכלל הידוע, טרם הונהג הדבר בפועל אפילו בין אנ"ש (מלבד הצפייה בדברי הרבי במראות-קודש במקום שאפשר).

שליטת האדם בבריאה -

בהחדרת ההכרה בבורא העולם

ימי סיום השנה מוקדשים לעריכת חשבון נפש • על האדם לבחון את עצמו: האם ניצל את מלוא האפשרויות שנתן לו ה' כדי למלא את תפקידו - להביא את עצמו ואת הבריאה כולה להכרה ב"ה' עושינו", ה' אלקינו ה' אחד" • מכתב כללי מאת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו לרגל סיום שנה והתחלת שנה חדשה

ב"ה. כ"ה אלול, ה'תשי"ט, שנת השבע ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל אשר בכל מקום ומקום

ה' עליהם יחיו

שלום רב וברכה!

ימים אלה, סופה של השנה החולפת ובעמדנו בהתחלת השנה החדשה, הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הם זמן לחשבון הנפש על השנה שחלפה, ובהתאם להסך-הכל של החשבון, יש לקבל את ההחלטות הנכונות לשנה החדשה. החשבון יכול להיות אמיתי, רק אם גם ההערכה של הכוחות והאפשרויות היא אמיתית. ככל שגדולות

נדפסה באגרות-קודש כ"ק אדמו"ר ח"ח אגרת ז'יר. לקו"ש ח"ט ע' 425 ואילך. במהרהרה זו ניתוספו בשוה"ג עוד איזה מ"מ וציונים ע"י המו"ל.

כ"ה אלול: יום ראשון לבריאת העולם - ויק"ר רפכ"ט. פסיקתא דר"כ פיסקא כג (בחוה"ש השביעי). יל"ש עה"פ (פינחס כט, א) ובחורש השביעי (רמז תשפב). תוס' ד"ה לתקופות - ר"ה ח, א. וראה פרקי דר"א רפ"ח ובהגהות הרד"ל שם. וראה גם ר"ן (הובא בחדא"ג מהרש"א) לר"ה טז, א.

שנת השבע: פ' ראה טו, ט.

זמן לחשבון הנפש: ראה סה"מ תרצ"ו ס"ע 141 ואילך. תרח"ץ ס"ע טו. סה"מ אידיש ע' 75. שם ע' 129. ובכ"מ. **החשבון יכול להיות אמיתי וכו':** ראה מכ' ערב ח"י אלול ה'תשמ"א (לקו"ש חכ"ר ע' 601 ואילך).

לומר תחנון גם לפני חצות הלילה⁶⁷. * לעניין עריכת נישואין בעשרת ימי תשובה, הנה בזמנו הזכיר ועורר הרבי לקיים "מנהגי-ישראל שאין נושאים נשים בעשרת ימי תשובה"⁶⁸, אבל לאחר שזירזו הרבי לקיים נישואין "בהקדם הכי אפשרי"⁶⁹, גם בתאריכים שלא נהגו אצלנו, מסתבר שאין מקום להקפיד על זה.

* בעניין סיוע לצורכי החגים - אף-על-פי שנתנו כבר לכבוד ראש-השנה, יש לבדוק שוב לאחריו, שמא כעת (לאחר שנת-השנה בראש-השנה) עומד יהודי - בדרגתו עתה - במצב של "אין נכון לו", ולהשלים את כל החסר לו לצורכי החגים בימים הבאים. * בעשרת-ימי-תשובה אין אומרים סליחות, מלבד בצום גדליה שהוא תענית-ציבור⁷⁰.

יום חמישי

ג' בתשרי - צום גדליה

עלות השחר באזור המרכז - 4:31.

בתפילת שחרית אומר הש"ץ "עננו" בברכה בפני עצמה, בין ברכת "גואל ישראל" ל"רפאנו", גם אם התפללו רק שלושה מתענים. אם אין כנ"ל - אומר הש"ץ "עננו" בתוך ברכת "שומע תפילה".

מי שאינו מתענה אינו נעשה ש"ץ, ואם נעשה ש"ץ אומר "עננו" בברכת "שומע תפילה" כיחיד בתפילת מנחה.

אומרים תחנון, נפילת-אפיים, 'והוא רחום' עד

67) ע"פ האמור ב'שערי המועדים - פסח שני' סי' ע, שבמוצש"ק א"א תחנון (רק) בגלל העניין של 'מלווה מלכה', ובמוצאי כל יו"ט (רק) מפני שהוא אסור חג.

68) אג"ק ח"ט עמ' רה (ממטה אפרים סי' תרב ס"ה, קיצור שו"ע סי' קל ס"ד) ומבאר שם שזה נעשה כדי לקיים אח"כ את המצווה מן המובחר.

69) שערי הל' ומנהג ח"ה ר"ס קנח (ועד"ז ב'צדיק למלך' ח"ז עמ' 227. 'התקשרות' גיליון קסא עמ' 18). וראה שו"ת יחיה דעת ח"א סי' מה.

70) ספרי-המנהגים עמ' 58. והטעם ב'התוועדות' תש"נ ח"ב עמ' 367 (=סה"ש תש"נ ח"א עמ' 351) מכ"ק אדמו"ר מהר"י"צ בשם הצמח צדק, לפי ש"עך כאן (עד ר"ה) - מצוות אמירה, ומכאן ואילך - מצוות עשה".

סדר תקיעות, תפילת מוסף, סיום התפילה, קידוש וסעודת יום-טוב - כדאמתול. תפילת מנחה.

סיום החג:

לשון כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו: "ואני בהצעת, אשר גם כל אחד ואחד ינהוג כן, לחבר שעות דראש-השנה והתחלת מוצאי ראש-השנה בלימוד החסידות, ובשביל אשר סללו לנו נשיאינו - יומשך גם לנו בכל עניינינו אור החסידות עד למטה מטה". כ"ק אדמו"ר בעצמו (החל משנת תשי"ב) נטל ידיו לסעודה הוא והקהל בכל ראש-השנה לעת ערב, במשך ההתוועדות הורה לנגן ניגונים מכל הנשיאים, ואמר מאמר דא"ח נוסף לשיחות וכו', ובו הזכיר מדברי כל הנשיאים (והחל משנת תשר"מ גם מדברי האריז"ל)⁶⁵.

מוצאי החג:

* "ידוע אשר בלילה - החל מצאת-הכוכבים עד אחרי חצות לילה - אין אומרים תהילים (ובכלל זה - שיעור תהילים החודשי)... לבד מראש-השנה, עשרת-ימי-תשובה, יום-הכיפורים והושענא-רבה"⁶⁶.

* סעודות: ישנו מאמר של אדמו"ר הזקן: "להבין עניין אכילת הרבש עם המוציא בראש-השנה עד אחר הושענא רבא, והעיר על זה כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו: "צריך עיון אם הכוונה רק לסעודות שבת ויום-טוב... וסעודות ערב יום-הכיפורים ומוצאי יום-הכיפורים, או גם כימי השבוע".

* בקריאת-שמע על המיטה הערב, לכאורה יש

וכיוון שאומרים זאת בלחש, לא נהגו אלה שיש להם אב ואם לצאת מביהמ"ד של הרבי.

65) ראה 'אוצר' עמ' קמז-קנג.

66) הוראת הרבי, ספר המנהגים עמ' 20. והיא דלא כדעת הב"ר איש-חי שנה א' פרשת פקודי סי"ז, שניתן לקרוא מקרא (בכלל) בלילי שבת ויום-טוב (וצ"ע מקריאת שמות ע"י רבתינו שהתחילו בה אור ליום ועש"ק, כדלעיל הע' 99. וכיוון שהיא הוראה לרבים, לא מסתבר לומר שקראו רק לאחר חצות ולא הזכירו זאת).

יותר האפשרויות שישנן ולא נוצלו, כך גדול יותר הצער, העבירה של אי-ניצולן, וכך צריכה להיות בתוקף יותר ההחלטיות שמכאן ולהבא ינוצלו האפשרויות כמלוא המדה.

הזמן שלפני ראש השנה, ושל ראש השנה עצמו, אינו רק הזדמנות הדרושת חשבון הנפש בכללות, אלא היא גם מזכירה ודורשת הערכה פנימית עמוקה של הכוחות הנשגבים שיש לאדם - בתור אדם, בחיר הנבראים, ובתור יהודי שהבורא יתברך נתן לו תורת-חיים אלקית, שהרי ראש השנה הוא היום שבו נברא האדם.

* * *

כאשר נברא האדם, הורה לו הבורא מיד מה הם כוחותיו ומהו תפקידו בעולם:
"מלאו את הארץ וכבשוה ורדו בדגת הים ובעוף השמים ובכל חיה הרומשת על הארץ."
לאדם ניתנו כוחות לכבוש את כל העולם ולשלוט בו, כיבשה, בים ובאוויר, והוא נצטווה לבצע את הדבר, זהו התפקיד שלו.

מה היא הדרך לשליטה בעולם, ומהי מטרתה ותוכנה? - מספרים חז"ל ומלמדים לנו:
כאשר ברא הקב"ה את אדם הראשון - הנה הנשמה שלו, צלם אלקים, חדרה והאירה בו, ועניין זה ועל ידו - שלט על כל הבריאה. כל הנבראים התכנסו כדי להכתיר את האדם בתור בוראם. אך אדם הראשון הוכיח להם את טעותם ואמר להם: "בואו נשתחוה - לפני ה' עושנו".

* * *

השליטה על העולם שניתנה לאדם כתפקיד ושליחות, ענינה לרומם את הסביבה, העולם כולו, כולל החיות והבהמות, לשימושה של האנושות האמיתית, אנושות החדורה ומוארת בצלם אלקים, בנשמה, חלק אלוהי ממעל ממש - דבר המביא את כל הבריאה להכרה ש"ה' עושנו".

מובן מאליו, שלפני שהאדם מתעסק בשליטה על העולם, מוכרח הוא תחלה לשלוט על עצמו, על הארציות והחיתיות שבטבעו. ועניין זה נעשה על ידי קיום הוראות התורה, תורת-חיים - מורה דרך בחיי היום-יום, כך שהגשמיות והחומריות נעשים חדורים ומוארים באור של - ה' אלקינו ה' אחד.

הקב"ה ברא אדם אחד, ולאדם אחד ויחיד זה מסר את התפקיד האמור והמשימה האמורה. כאן טמונה המשמעות העמוקה אך ברורה, שאדם אחד - כל אדם - מסוגל "לשלוט על העולם".

העבירה של אי-ניצולן: ראה גם כתובות סז, א.

מספרים חז"ל: ראה תיקוני זוהר תיקון נו (צ, ב). פרקי דר' אליעזר פי"א.

ממעל ממש: ראה תניא פרק ב. הגהות ה"צמח צדק" שם (בס' קיצורים והערות ע' עב).

בחיר הנבראים: ראה גם בהנסמן במכ' כ"ה אלול ה'תשמ"ז הערות ד"ה עם בריאת האדם וד"ה הנברא השלם (לקו"ש חל"ד ע' 323).

ראש השנה הוא היום שבו נברא האדם: ראה תוס' שם. רבינו בחיי ע"פ בראשית א, יג (ד"ה ויש לך לדעת). דרא"ג מהרש"א לר"ה כז, א.

מלאו... הארץ: בראשית א, כח.

הנשמה שלו, צלם אלקים: בראשית א, כז. וראה רמב"ם הל' יסודי התורה פ"ד ה"חט. וראה בהנעתק בספר הליקוטים - דא"ח צ"צ ערך צלם (ע' שב ואילך).

בואו... עושנו: תהלים צה, ו.

ה' אחד: ראה סמ"ק הובא בבית יוסף (טור אורח חיים סי' סא).

מסוגל: ראה סנהדרין פ"ד משנה ה. קדושין מ, ב.

תורת חיים... מורה דרך: ראה זח"ג נג, ב. וראה רד"ק לתהלים יט, ח. גו"א ר"פ בראשית בשם הרד"ק.

ה' אלקינו ה' אחד: ואתחנן ו, ד.

המזון ביום ראש-השנה, אם נזכר קודם שהתחיל תיבת 'ברוך' של 'הטוב והמיטיב', יאמר את הברכה המיוחדת כנוסח שבסידור. ואם נזכר אחר שאמר תיבה זו, אינו חוזר.

נוהגים שלא לישון בראש-השנה ביום, והיושב בטל הרי זה כישן.

אסור להכין מהיום למחר⁶⁰. הנחלב והנולד היום אסור עד מוצאי החג. תפילת מנחה.

תשליך:

אחר תפילת מנחה, לפני השקיעה, הולכים מחוץ לעיר אל באר המים או מעין⁶¹, ואומרים 'סדר תשליך', ואחר כך מנערים שולי הטלית קטן. אם כבר שקעה החמה, ניתן לומר תשליך עד הלילה. מי שלא הלך לתשליך בראש-השנה, יכול ללכת ב"ג מידות'.

יום רביעי,

ב' בתשרי - ב' של ראש-השנה

ליל ב' דראש-השנה:

ערבית. לפני תפילת ערבית אומרים תהילים. זמן הדלקת נרות הערב - רק בלילה, לאחר צאת הכוכבים, מאש הדלוקה לפני ראש-השנה. מברכים (לאחר ההדלקה): "להדליק נר של יום הזיכרון", ו'שהחיינו'.

בעת הדלקת הנרות נוהגים להניח לפני המברכת פרי חדש ובעת ברכת 'שהחיינו' מסתכלת בו, ותדליק את הנרות סמוך לקידוש ממש. אם היא

60 גם כשחל בחול, ובכל יו"ט, אסור להכין ליו"ט שני - שו"ע אדמו"ר סו"ס תצה וס"ל תקי"ג

61 במקום שיש דגים - משתדלים לראותם. כשאין באר וכדומה, עדיף לדחות אמירת תשליך ל"ג מדות', כדלהלן. אולם אם לא נראה שגיעו לבאר וכד' בעש"ת, או כשחייבים להיות בראש-השנה בתשליך ללא באר - ראה ב'כפר חב"ד' גיליון 536 עמ' 14 הוראת הרבי להרה"ח ר' יעקב-יהודה הכט ע"ה, שבליט ברירה די אפילו בברז פתוח.

לובשת לראשונה בגד חדש, אינה צריכה פרי חדש ואז יכולה להפסיק בין הדלקת הנרות לבין הקידוש. ואם אין לה פרי או בגד חדשים - בכל זאת תברך 'שהחיינו'.

נוהגים להניח פרי חדש לפני המקדש ובעת ברכת 'שהחיינו' מסתכל בפרי חדש, או שלובש בגד חדש, ואם אין לו - מכל-מקום יברך 'שהחיינו'. את הפרי החדש אוכלים קודם נטילת ידיים לסעודה. בליובאוויטש נהגו, וכן הקפידו רבותינו נשיאינו, לאכול כוית ולברך ברכה אחרונה (רק על הפרי ולא על היין). דברים הנאכלים לסימן טוב, הם רק בלילה הראשון⁶².

יום ב' דראש-השנה:

טבילה במקווה. אין טועמים קודם התקיעות. התוקע ילמד את המאמר (כנ"ל אתמול).

תפילת שחרית. בחזרת הש"ץ בשחרית, אחרי פיוט "אתה הוא אלוהינו", אומרים "תעיר ותריע" "מלך ממלט", "מלך זכור... נורא וקדוש". "שמו מפארים... שומרי... שפרו... שבטי... שבותנו... שבח מגדול... כל יושבי... קדוש". "אדר והוד (כל החרוזים בסדר הא"ב)... הללוהו בתקע שופר, כל יושבי... קדוש". "אדון אם מעשים... הן לא יאמינו... קדוש", ומשייכים "ובכן ויהי בישרון מלך", מלך עליון...⁶³

רבותינו נשיאינו נהגו להזכיר נשמות בלחש ביום השני⁶⁴, אחר קריאת התורה לפני התקיעות.

62 'אוצר' עמ' פב, ע"ש. וראה פסקי תשובות סי' תקפ"ג ס"ו, ולעיל הערה 44.

63 'אוצר' עמ' צח. אגב, מסיבה טכנית (כתוצאה ממה שהורגלו שהן הציבור והן הש"ץ אומרים הכל), מורגל בקהילות האשכנזיות (וגם בין אנ"ש) באמירת הפיוטים, לקשר את חציו השני של כל חרוז עם חציו הראשון של החרוז הבא, וזאת כמובן בניגוד למשמעות הפיוט (ע' בזה בקובץ 'בית אהרן וישראל' גיליון קט, עמ' קלג), וק"ו בפיוט זה האחרון, שיש להיזהר שלא לבוא לידי חירוף ח"ו באמירת: 'לעדי עד - מלך אביון'.

64 התועודויות תשמ"ג ח"א עמ' 56, ומסיים שאינה הוראה לרבים, אלא כל אחד יחליט בעצמו כיצד להתנהג בזה, ע"כ.

אם אדם לא ממלא את תפקידו, הוא לא מנצל את כוחותיו האלווקיים הבלתי מוגבלים - אין זה רק הפסד אדיר וכשלושן אישי, אלא הדבר נוגע לגורל העולם כולו.

* * *

בימי חשבון הנפש, כאשר מתבוננים, שכל אחד מאתנו - על ידי מילוי הוראות בורא העולם בתורתו - יש לו אפשרות לכבוש עולמות, צריך כל אחד להעמיד לעצמו את השאלה, עד כמה פעל בשנה החולפת בכיוון זה, שזוהי השליחות האלקית ומטרת חייו, ועד כמה עדיין נשאר חייב, ולקבל את החלטות המתאימות של השנה החדשה.

וה' הוראה ללבב, בראותו את התוקף של החלטות טובות אלה, ייתן את ברכתו שיקימו אותן במלוא המידה - בשמחה ובטוב לבב, בהרחבה בגשמיות וברוחניות.

בברכת כתיבה וחתומה טובה לשנה טובה ומתוקה,

מנחם שניאורסאהן

וה' הוראה ללבב: שמואל-א' טז, ז.

מינוי ל'התקשרות'

אפשר לקבל את גיליון 'התקשרות'

שירות הביתה באמצעות הדואר

מינוי לשנה: 177 ש"ח (ב-4 תשלומים)

מינוי לחצי שנה: 88 ש"ח (ב-2 תשלומים)

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:

'התקשרות', מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר-חב"ד 60940.

כמו-כן אפשר להירשם בטלפון ולשלם בכרטיס אשראי, בטל' 072-2770130

שהש"ץ מסיים "הוא אלוקינו אין עוד", ולכן על הש"ץ להאריך מעט בזה כדי שייספיק הציבור לומר את כל הפסוקים וכיוון ש'עלינו' הוא חלק מהתפילה, על הש"ץ לאומרו כולו בקול, ולא למהר ולהתחיל מיד "אוהילה לא-ל".

נשיאת כפיים בראש-השנה⁵⁷ - כבכל יום-טוב, ואין אומרים "ותערב".

כ"ק אדמו"ר מהורש"ב היה לומד כל שיעוריו הקבועים (גם בנגלה) גם בראש-השנה וביום-הכיפורים⁵⁸.

אחרי התפילה ואמירת תהילים תוקעים שלושים קולות כדי לערבב את השטן⁵⁹. ותקיעות אלה אינן לעיכובא, שהרי כבר יצאו ידי חובתם.

"מותר לומר לקטן שיתקע כדי שיתלמד, בין שהגיע לחינוך בין שלא הגיע לחינוך, ומותר לו לתקוע כל היום... לפי שמצווה על הגדולים ללמד את הקטנים ולחנכם במצוות".

התוקע בעבור נשים לא יברך להן, אלא יברכו הן לעצמן.

כמשך ימי ראש-השנה, משתדלים (על-פי הוראת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו) לזכות רבים מאחינו בני-ישראל בשמיעת קול שופר, דהיינו לברך ולתקוע להם סדר התקיעות דמיושב כהלכתן, ובמיוחד חיילים ושוטרים, והנמצאים במושבי-זקנים, בתי-רפואה ובתי-הסוהר.

קידוש. "תקעו... לאלוקי יעקב", סברי מרנן, וברכת הגפן (בלבד).

סעודת היום. השוכח 'יעלה ויבוא' בברכת

"הנני העני... וידעתי ה'..."⁵⁴ (הפסוקים - בקול רם). חצי קריש. תפילת מוסף.

מכנינים מגבות וכדומה להפסיק בין פני המשתחוים ב'עלינו' לבין הקרקע.

תוקעים הן בלחש והן בחזרת הש"ץ. בתפילת לחש, כשמגיעים המתפללים לסיום הברכות ששם יש לתקוע, הש"ץ או התוקע טופח בידו על השולחן כדי לסמן לציבור שעומדים לתקוע. למנהגנו, אין מקרין כלל בתקיעות מעומר, לא בלחש, לא בחזרת הש"ץ, ולא בתקיעות שאחר-כך.

המתפלל מוסף ביחידות אינו תוקע בברכות מוסף. ואפילו אם יש מי שיתקע לו, אינו מפסיק לשמוע את התקיעות, שלא תיקנו זאת אלא בציבור.

בסוף הפיוט "אופד מאז" צ"ל: "להעביר בשבט". בפיוט "נעלה שופר" בסופו, צ"ל "תְּחַזַּק מִגֹּן". בפיוט "אם לא למענו", צ"ל "למענו", "וְכַעַס".

כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו היה עומד באמירת "ונתנה תוקף"⁵⁵.

הש"ץ והקהל⁵⁶ כורעים ב'עלינו', ככתוב במחזור. מנהג הרבי: ל'עלינו' עמד וכרע עם הש"ץ (לא רק ב'להבל ולריק). לנפילת כורעים אין נופלים על היד, אלא נוגעים בראש בקרקע, אצבעות הידיים קפוצות והבוהן אינה כפופה לתוכן. אין נוהגים לפרוש מטפחת וכדומה על רצפת קרשים.

אסור לש"ץ לעקור ממקומו בעת התפילה, ולכן יעמוד קצת רחוק מן התיבה כדי שיוכל לרוע ולהשתחוות, והעומדים לידו עוזרים לו לקום.

פסוקי "אתה הראת" אומר הקהל (בלבד) בשעה

54) יש נוהגין שהש"ץ אומר את התיבות "הנני... ממעש", ונא... אהבו בלחש, וצ"ב מנהגנו בזה.

55) סדר האמירה חזן וקהל, כרגיל בין אנ"ש. החזן מתחיל בקול, והקהל אומר את שני הקטעים הראשונים - עד 'ומי ירום' (דלא כמנהג העולם שמתחילים קטע שני בפ"ע). החזן חוזר בקול מ"כבירת", עד שם. אח"כ אומר הקהל בקול רם "ותשובה... הגויה" והחזן חוזר זאת בקול רם, והקהל אומר: "כי כשמך... וכחלום יעוף", והחזן חוזר מ"אמת... ואילך עד "כחלום יעוף", ואז אומר הקהל בקול רם "ואתה... וקיים" והחזן חוזר זאת בקול רם, הקהל אומר "אין קצבה" עד גמריא, והחזן מסיים זאת בקול ומתחיל "כתר".

56) רגילים שהנשים אינן כורעות, ואולי משום צניעות. (וראה בשו"ת תשובות והנהגות ח"ב או"ח סו"ס ער).

גאולת הקב"ה (כביכול) תלויה בגאולת כל ישראל

רק לאחר שייגאל האחרון שבישראל!

על הפסוק "ושב ה' אלקיך את שבותך", מקשה רש"י "היה לו לכתוב והשיב את שבותך" [.] ורש"י עונה: "רבותינו למדו מכאן, כביכול שהשכינה שרויה עם ישראל בצרת גלותם, וכשנגאלין הכתיב גאולה לעצמו שהוא ישוב עמהם".

...מכיוון שבקבוץ גלויות של בני־ישראל, נוגע למעלה כל יהודי במיוחד, מובן הרי שעד שהיהודי האחרון ייגאל - נמצאת השכינה כביכול "בצרת גלותם". לפי זה יש להקשות שוב: כיצד יגאל הקב"ה את ישראל באופן של "אוחז . . . איש איש". הרי בשעה ש"אוחז בידיו ממש" את היהודי הראשון כדי להוציאו מהגלות באופן של "ושב את שבותך" - יוצא הוא יחד עמו מהגלות!?

מוכרחים לומר, שהדרגה עליה נאמר "אוחז בידיו ממש איש איש", היא הארה מצומצמת ופרטית, שקשורה ונחלקת כביכול לכל יהודי בנפרד. ולכן ייתכן שהארה פרטית הקשורה עם יהודי פרטי זה (אותו הוא אוחז בידיו ממש) תצא מן הגלות - אף־על־פי שיהודים אחרים עדיין נמצאים בגלות. מה שאין כן הגאולה של בחינת עיקר שכינה, שלמעלה מהתחלקות - תהיה רק אז כאשר כל ישראל יגאלו.

וכפי שרש"י מרמז "וכשנגאלין הכתיב גאולה לעצמו", שהגאולה "לעצמו" (עצמות), תהיה כאשר "כשנגאלין" (לשון רבים) - כאשר כל ישראל יגאלו. וכפי שמדגיש גם בלשון "שהוא ישוב עמהם".

עניין זה מרמז רש"י בלשונו "וכשנגאלין הכתיב גאולה לעצמו". שלכאורה: בגאולת בני־ישראל הרי יראו בגלוי שזהו על ידי ה' - כמפורש בכמה מקומות וכפי שרש"י אומר (ב"ועוד יש לומר") "אוחז בידיו ממש איש איש" - מדוע אם כן אומר הוא את הלשון "וכשנגאלין" (ולא "וכשגואלין") הנותן להבין כאילו שיגאלו בדרך ממילא?

הביאור בזה:

[.] במדרגה הקשורה עם כל יהודי בנפרד איש איש ממקומו, מגיע הדבר על ידי "בידיו כו", וממילא ניכר ש"אוחז". מה שאין כן ב"הכתיב גאולה לעצמו", המצביע על עצמות, שהיה כאשר נגאלין - בשלימות הגאולה של כלל־ישראל - הרי שמצד מדרגה זו, יתקיים ה"נגאלין" באופן של כאילו בדרך ממילא.

עניין נוסף מרומז ברש"י זה:

אף־על־פי שהנאמר "וכשנגאלין הכתיב גאולה לעצמו" יקויים לאחר שישולם הנאמר "אוחז בידיו ממש איש איש ממקומו" - למרות זאת מקדים רש"י את עניין "וכשנגאלין כו" ורק לאחר מכן מביא את ה"אוחז בידיו כו", כי הגאולה של כלל־ישראל, היא הסיבה שתביא ל"אוחז בידיו ממש איש איש".

כך מלמד רש"י הוראה בעבודת ה': כאשר יהודי רוצה לצאת מה"גלות" הפרטית שלו, עליו לדאוג ולעשות כל התלוי בו שכל היהודים ייצאו גם הם מה"גלות".

(לקוטי שיחות כרך יט, עמ' 104)

סדר התקיעות:

אין נוהגים שגדול העדה אומר דברי כיבושין לפני תקיעת שופר.

בעל־תוקע קבוע ימשיך בתפקידו גם אם הוא בשנת האבלות (רח"ל).

לאחר הכנה להתעוררות לתקיעות - בהכנה רבה כל חד לפום שיעורא דיליה, שהיא הכנה רבה לעבודת ה' במשך כל השנה - ואמירת ז' פעמים למנצח, פסוקי 'קר"ע שט"ן⁴⁹, עלה אלוקים, יהי־רצון (שאומר רק הבעל־תוקע ולעצמו), התוקע מברך "לשמוע קול שופר", ו'שהחיינו'. השופר מכוסה (ורק פיו גלוי) גם בשעת הברכות, עד התקיעות, אך לא בתקיעות עצמן.

יכוון המברך להוציא את השומעים ידי חובתם בברכות ובתקיעות, וגם השומעים יכוונו לצאת ידי חובתם, ולא יענו "ברוך הוא וברוך שמו"⁵⁰.

אין להפסיק גם אחר התקיעות, עד גמר התקיעות דמעומד, רק מעניין התקיעות והתפילות, ואם הפסיק (אחר התחלת התקיעות) אינו צריך לחזור ולברך.

המקריא - מורה באצבעו בסידור, אבל אינו מקריא בדיבור⁴. התוקע מאריך בתקיעתו עד שמסיר המקריא אצבעו.

גם השומע אסור לו להפסיק בין הברכות להתקיעות, ואם הפסיק שלא מעניין התקיעות חוזר ומברך.

תוקע תשר"ת שלוש פעמים, תשר"ת שלוש פעמים, תשר"ת שלוש פעמים, תשר"ת שלוש פעמים. בשברים תוקעים שלושה קולות ומחצה (יש אומרים שהרכיב תקע כך: טו־או־טו, או־טו, או־טו, טו). כל שבר - נמשך שלושה כוחות דווקא. בתרועה - מרכיב בטרומיטין. בתקיעות מיושב - שברים־תרועה בנשימה אחת, בהפסק משהו ביניהם. ואילו בתקיעות מעומד בשתי נשימות - בהפסק נשימה ביניהם⁵¹.

דרי"ה (ראה 'תיבאים בשדה השליחות' עמ' שיד).

49 דיוקים באמירתם: הרבי היה אומר 'במרחב' (ב' דגושה, ח' בפתח); 'האמתני' (מ' בפתח) - כנדפס במחזור, 'אוצר' עמ' קיז, עיי"ש.

50 כי אז יש חשש הפסק אפילו בדיעבד על הברכה, ש"וע' אדמוה"י ס"י קבד סו"ב ב.

51 ש"וע' אדמוה"י ס"י תקצ"ט ס"ט (כנראה נהוג גם בלחש בב'...

בסידור אדמוה"ז נאמר, שבין תשר"ת לתשר"ת ובין תשר"ת לתשר"ת יתוודה (התוקע) בלחש⁵².

אחרי התקיעות אומרים - גם הקהל - 'ובכן, יהי רצון מלפניך...".

"על־פי הנהגות הקבלה, הנה אחר התקיעות צריך הבעל תוקע לילך למקומו, לשבת ולשאת פניו אל העם, והם יסתכלו בו"⁵³.

האומר את הפסוקים קודם התקיעות מנגן גם־כן את שלושת הפסוקים שלאחר התקיעות: "אשרי העם", "בשמך יגילון", "כי תפארת" והקהל עונה אחריו פסוק בפסוק. ואחר־כך אומר כל הקהל יחדיו: "אשרי יושבי ביתך". יהללו.

תפילת מוסף:

הש"ץ של מוסף אומר (רק הוא ולא הקהל):

נשימות, למרות שבא"א להרה"צ מבוטשטש שם סוס"ב לא כ"כ. המובא ב'אוצר' עמ' קכב, שכ"ק אדמו"ר מהרש"ב נ"ע הפסיק בנשימה גם במיושב, והרבי סיפר זאת והסתפק אם הוא מצד הבריאות או מצד העניין - לכאורה מובן מכך שלא קיבל זאת כהוראה לרבים (למרות שגם המסופר ב'נשימות' קיג עמ' 20 ונאם זאת). ובפרט ש"ע"פ המובא ב'הערות וביאורים - אהלי תורה' גיליון תתל"ה עמ' 99, בפועל תקע הרבי במיושב בנשימה אחת. וע"ע.

אם תקע קול כלשהו בשתי נשימות, לא יצא (ש"וע' אדמוה"ז שם ס"ח. וראה הנסמן בשב"ח המועדים עמ' 27 הי' 9).

52 הכוונה לידיו במחשבה. ועניינו - לא יודי על חטא ועוון, אלא געגועים פנימיים. ו"וא"א דהיינו 'ציור פני הרבי' - 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' קכד, עיי"ש, וש"נ.

53 קונטרס לימוד החסידות עמ' 11. הרבי הדגיש שאי"ז מנהגי חב"ד אלא שתם מנהגי־ישראל - מענה להרה"ח ר' דוד ש"י קרץ מעפולה, ועד"ז ב'המלך במסיבו' ח"א עמ' קיג, 'אוצר' עמ' קכז. [ונהגין בזה בפועל, כולל רבותינו נשיאנו והרבי עצמו (המלך במסיבו' ח"ב עמ' קצא), ע"ד אכילת 'קרעפכין' שזכרה בספר המנהגים רק בקשר לערב יוחכ"פ, עמ' 58, כיוון שע"ז ניתן טעם במאמר של אדמוה"ז, ואילו אכילתו בפורים ובה"ר זכרה רק בהערה שם ולא במנהגי סוכות ופורים, ואעפ"כ נהגין בזה גם בימים הללו כ'מנהגי־ישראל' שגם נשיאי וחסידיו חב"ד כלללים בו, כמובן ופשוט].

וראה הלשון ב'שערי המועדים' ר"ה ס' ס, משיחות קודש תשנ"ב ח"א עמ' 19, בלתי מוגה (וב'התוועדות' ח"א עמ' 27 יש שינויים): 'וכשם שהדין בפשטות הוא שצריכים להסתכל בפני התוקע (כמו שהוא צריך להסתכל בפני הציבור), אשר, הסתכלות מורה על ראייה פנימית ("אריינקוקן") שלמעלה מסתם ראייה, אפילו ראייה דחכמה...".

תפילות ראש-השנה

פסוקי מלכיות

רו"ל אמרו: "אמרנו לפני מלכויות, כדי שתמליכוני עליכם". על-ידי אמירת פסוקי מלכויות, ממשיכים ומעוררים תענוג ורצון חדש אצל הקב"ה לשוב ולמלוך עלינו. ואנו צריכים לומר פסוקים אלו מהתורה, כדי לפעול אצל הקב"ה את הרצון למלוך. למה הדבר דומה? לתלמיד-חכם שמשמיע סברה, אך כדי שדבריו יתקבלו על דעת השומעים, הוא מסתייע בראיה מהתורה. אף אנו מבקשים מהקב"ה שימלוך עלינו, אך כדי שבקשנתו תתקבל, אנו מוסיפים ומביאים ראיה מהתורה - "ובתורתך כתוב לאמור".

(סידור עם דא"ח עמ' רלח)

זה היום תחילת מעשיך

כל ראש-השנה נקרא "תחילת מעשיך". טעם הדבר הוא - כי כשם שבתחילת הבריאה, בראש-השנה הראשון, נמשכו אור וחיות לשנה אחת בלבד (המשכה מדרגה רוחנית ש"מעל הזמן" לתוך הזמן), כן גם בכל שנה ושנה נמשכים בראש-השנה אור וחיות חדשים, להוות את העולם במשך שנה אחת. עם זאת, ראש-השנה הוא רק "זיכרון ליום ראשון". כי בראש-השנה הראשון נמשכה החיות באתערותא-דלעילא, מצד חפץ ורצון הבורא. לעומת-זאת, עכשיו תלויה המשכה זו באתערותא-דלתתא, מצידנו.

(ליקוטי-תורה דרושים לר"ה נח, ב)

תקעו בחודש שופר

לכאורה, על-פי כללי הדקדוק, נכון היה יותר לומר "תקעו שופר בחדש", מדוע נאמר הפסוק בסדר מילים זה? אלא, יש להשתדל שעבודת ה' תהיה בכחינת "חדש", לשון חידוש, ולא בדרך של חוק קבוע. והפסוק ממשיך ואומר, "כי חוק לישראל הוא" - אם העבודה אכן נעשית בדרך של חוק קבוע, אזי "משפט לאלוקי יעקב" - הקב"ה דן ושופט את עמו על זה.

(כתר-שם-טוב סימן רנו)

היום הרת עולם

"הרת" מלשון "הריון". בראש-השנה, לאחר עבודת התשובה בחודש אלול וימי הסליחות, מקבלת כל נשמה בחינת "הריון", והיינו שנמשכים בה יראת ה' ופחדו על כל השנה. לכן קוראים בראש-השנה על פקידתן של שרה וחנה, שכן בראש-השנה נהיה עניין ה"הריון" בנשמה, בעבודה רוחנית.

(אור-התורה דברים עמ' א'שכד)

הש"ץ בלחש, וכן בכל ימות השנה, כמוכן, ומאידך "ברוך... גאל ישראל" מסיים הש"ץ בקול רגיל, וכן בשאר ימות השנה. בחזרת הש"ץ, כשמגיע הש"ץ ל"וכתוב" ול"ובספר", הציבור אומרם בקול רם ולאחר מכן אומרם הש"ץ, אבל לא ב"זכרנו" וב"מי כמוך".

בחזרת הש"ץ בשחרית, אחרי פיוט "אתה הוא אלוקינו... וקדוש", סוגרים הארון, ואמרים כל הבתים של "תעיר ותריע...", וכל הא"ב של פיוט "אדר והדר". אחרי חרוז "כל יושבי תבל" האחרון, אומרים "ישפוט תבל... והוא באחד", פותחין הארון, וממשיכים ה' מלך".

עד כמה שזוכרים, תמיד עמד הרבי בפיוט 'לא-ל עורך-דין'.

היו שנים שהרבי היה מתרומם מישיבתו בסיומי ברכות בחזרת הש"ץ, ומתרומם מסמיכתו על ה'עמוד' באמירת 'וכתוב', 'ובספר'. אך בשנים אחרות היה יושב גם בסיומי ברכות.

בבית-חינו לא נהגו לעשות הפסקה לפני קריאת התורה.

לאחר חזרת הש"ץ אומרים "אבינו מלכנו" החזן והקהל כולם כאחד, מתחילה ועד סוף. מנגנים ב"אבינו מלכנו, אין לנו מלך...".

ב'לוח התיקון' לסידור תורה-אור (תש"א) נכתב שצריך לומר 'זכויות', וכן נתקן בסידורים ובמחזורים החדשים.

אם יש ברית-מילה בבית-הכנסת, מלים לפני התקיעות.

בפתיחת הארון להוצאת ספר-תורה אומרים שלוש פעמים י"ג מידות, ואחר-כך 'ריבוננו של עולם', 'יהי רצון', ופסוק "ואני תפילתי" - פעם אחת בלבד, ככתוב במחזור השלם.

בתפילת שחרית דשני ימי ראש-השנה קוראים בתורה (חוץ מן המפטיר), בניגון המיוחד לימים הנוראים, וכן גם באמירת 'זיעזור', קריאת העולים לתורה, ברכות התורה, ו'מי שבירך'.

בנוסף 'מי שבירך' אומרים: "בעבור שעלה לתורה ... ולכבוד יום הדין... בזה יום הדין...".⁴⁸

(48) שער-הכולל כוה. 'אוצר' עמ' קד. אומרים 'כתבה' גם בב'.

אחר התקיעות וסיום התפילה⁴⁶. כ"ק אדמו"ר מהור"צ היה מצווה לתוקע" ללמוד בימי ראש-השנה בבוקר את המאמר "להבין עניין תקיעת שופר" הנדפס ב'סידור עם דא"ח' (רמד, ג), ובמחזור הוצאת קה"ת אה"ק תשס"ה. והוסיף הרבי: מוכן מעצמו, שזוהו נוסף על חיוב ידיעת הלכות שופר כמבואר בפוסקים.

מנהגי-ישראל-תורה, לעשות מאמצים גדולים ביותר, שכל ילד יהיה בימי ראש-השנה משך זמן בבית-הכנסת, וישתתף - בהתאם לגילו - בתפילות ובברכות, ישמע תקיעת שופר, יענה "אמן", ו"אמן, יהא שמיא רבא".

"כל מי שמכוון בעת התחלת 'ארון עולם', כתב ר' יהודה חסיד ורב האי גאון ורב שריא גאון: ערב אני בדבר, שתפילתו נשמעת, ואין שטן מקטרג על תפילתו, ואין לו שטן ופגע-רע בראש-השנה ויום-הכיפורים בתפילתו, ואיביו נופלין לפניו".

לאמירת 'המלך' ניגש ש"ץ אחר, והוא ה'בעל שחרית'. הש"ץ פותח בנעימה המקובלת, מסיימה בקריאת 'המלך' בקול רם, וממשיך מיד "ישב...". בנעימה, והקהל אינו קורא 'המלך' בקול רם, לא עם הש"ץ ולא אחריו (אבל כל אחד אומר לעצמו את כל הנוסח).

אין נוהגים כמנהג העולם לפתוח את הארון לאמירת "שיר המעלות ממעמקים" בראש-השנה ובעשרת-ימי-תשובה, או לאומרו פסוק בפסוק, חזן וקהל.

"ברוך... הבוחר בעמו ישראל באהבה" מסיים

46) עם פ"ג, והטעם מובא משד"חמד כיוון שחביבה מצווה בשעתה. ולהעיר, שבישיבת תול"ת בבית-חינו לא הקפידו שלא לשתות בבוקר ראש-השנה קודם התקיעות, וכן פסק שם המרא-דאתרא הגר"ש דבורקין ע"ה (כפר חב"ד" גיליון 733 עמ' 66. גיליון 734 עמ' 74), ואולי החליטו שלענין זה - הכל בימינו בגדר חלשים.

47) ולכאורה כל זה (וכש"כ ידיעת ההנהגה בפועל באם חלה טעות כלשהי, וכמוכן - מבעוד מועד) חל גם על כל התוקעים ב'מבצע שופר', ובפרט המוציאים רבים י"ח.

אגב, יש להימנע מלתקוע לפני התפילה כדי להוציא נשים וזקנים כאלה שניתן לתקוע להם אחרי ג' שעות ביום (ע"פ שו"ע אדמו"ה" ס' תקצ"א ס"ח יד), משא"כ ב'מבצעים', שאין לדעת אם ימצאו שוב אותו אדם לתקוע לו במשך היום, כמוכן.

פרשת ניצבים

אתם ניצבים היום כולכם לפני ה' אלקיכם ראשיכם שבטיכם . . מחוטב עציך עד שואב מימין (כט, ט"י)

כל הסוגים בישראל ("ראשיכם . . שואב מימין") הם קומה אחת שלמה ("כולכם"), "גוף" גדול, שבו כל חלק משלים את חברו - כשם שהראש זקוק לרגל (כדי להגיע למחוז חפצו), כן ראשי העם ("ראשיכם") זקוקים לפשוטי העם ("שואב מימין"). וכל אחד ואחד יכול למצוא בעצמו חסרון מסויים שאין בחברו, שבעניין זה חברו משלימו.

(לקוטי תורה דברים, עמ' מד)

הכתוב מפרט את כל הסוגים (ואינו מסתפק ב"כולכם"), שכן יהודי חייב להיכנס לברית עם הקב"ה הן כחלק מהכלל ("כולכם") הן כיחיד, על-פי תפקידו המיוחד והפירטי ("ראשיכם . . שואב מימין"). רק בצירוף פעולותיו של כל יחיד נעשית כריתת הברית הכללית בין הקב"ה וישראל.

(לקוטי שיחות כרך ט, עמ' 462)

מחוטב עציך עד שואב מימין (כט, י)

אמר אדמו"ר הזקן:

"חוטב עציך - על האדם לחטוב ולבטל את ה"רבות מחשבות בלב איש" (עציך מלשון עצה).

"שואב מימין" - יש לשאוב ולהוציא את המים המצמיחים כל מיני תענוג.

(מבואר בספרי קבלה שישנם ארבע יסודות בנפש, אש רוח מים עפר, ומיסוד המים באה המשיכה לתענוגי העולם).

(היום יום, י"ט באלול)

ואת אשר איננו פה (כט, יד)

ואף עם דורות העתידים להיות (רש"י)

גם היום, כשיהודי "נכנס לברית" עם הקב"ה על ידי שמירת התורה (שאינה מוגבלת בזמן ומקום), עומדים לצידו כל היהודים שבעולם ויהודי כל הדורות כולם, כך שאין לו להתפעל מכך ש"אתם המעט מכל העמים", שכן הוא קשור ליהודי כל הדורות.

(לקוטי שיחות כרך ט, עמ' 273)

ותחתם, בלשון יחיד דווקא. דהיינו, גם לאנשים נכבדים שנוהגים לפנות אליהם בלשון רבים. קידוש - מי שברוך 'שהחיינו' בהדלקת הנרות לא יברכנה שוב בקידוש. "מצווה לאכול ולשתות ולשמוח בראש-השנה. אמנם לא יאכלו כל שובעם, למען לא יקילו ראשם ותהא יראת ה' על פניהם".

בכל סעודות ראש-השנה טובלים פרוסת המוציא בדבש, אבל מניחים מלח על השולחן. בהתוודעויות דראש-השנה היה הרבי טובל חתיכה אחת בדבש, ושלאחריה במלח.

טבילת פרוסת 'המוציא' בדבש, וכן טבילת התפוח בדבש - שלוש פעמים.

בתחילת הסעודה של לילה זה, לאחר הטעימה³⁹ מפרוסת המוציא, אוכלים תפוח מתוך בדבש - הרבי נהג כך: חותך חתיכה אחת, נוטלה בימינו⁴⁰, וטובלה שלוש פעמים בדבש, מברך עליה 'בורא פרי העץ', ואחר הברכה קודם האכילה⁴¹ אומר: "יהי רצון מלפניך (ללא חתיכות 'ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו) שתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה".

גם אם יש על השולחן תמרים או רימונים, שהם משבעת המינים, הורה כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו לברך 'בורא פרי העץ' על התפוח דווקא.

ההנהגה בפועל וההוראה לרבים - לכוון בברכת 'העץ' לפטור גם את רסק התפוחים שאוכלים בקינוח הסעודה⁴².

בהמשך לזה, "אוכלים רימון" וראש איל⁴⁴ (למעשה - רבים נוהגים בראש דג. וצריך לברקן בעוד-מועד מתולעים), אבל אין אומרים 'הי רצון' כי אם על התפוח 'יש לשים לב שאכילת הרימון היא בלילה הראשון, ולכן אין להשתמש בו ל'פרי חדש' בלילה השני, אלא להשיג פרי אחר).

מי ששכח לומר 'יעלה ויבוא' בברכת המזון, ונזכר קודם שהתחיל 'הטוב והמטיב' - אומר "ברוך... אשר נתן ימים טובים... את יום הזיכרון הזה, ברוך... מקדש ישראל ויום הזיכרון. בלילי ראש-השנה אם התחיל ברכת 'הטוב והמטיב', ואפילו חיבת 'ברוך' בלבד - חוזר לראש⁴⁵.

לפני 'הרחמן' של ראש-השנה אומרים 'הרחמן' של יום-טוב.

בברכת-המזון דראש-השנה, כשהיה כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו המזמן, היה אומר: "הרחמן הוא יחדש עלינו וכו'" בקול-רם, וענו אחריו אמן.

בסוף ברכת-המזון, אומרים "עושה שלום..." (ולא "השלום").

יום א' דראש-השנה:

בימי ראש-השנה טובלים במקווה-טהרה בשחרית קודם התפילה, וכן בכל שבת ויום-טוב. שחרית. הבריאים אינם טועמים מאומה עד

43) בליל א' דר"ה תשכ"ד לא בירך הרבי 'שהחיינו' על הרימון, והסביר כי כיוון להוציא בברכת 'שהחיינו' שבקידוש (המלך במסיבו ח"א עמ' עה. וכנראה לא היתה זו הנהגה קבועה). מי שרוצה לברך שהחיינו על הרימון וכו' ב' בנפרד, יזהר שלא יהיה הפרי בפני המקדש בשעת הקידוש.

44) יל"ע אם הכוונה לכל המינים שנוכרו בגמ' ובטושו"ע סי' תקפ"ג, כמ"ש בלוח כולל-חב"ד, וכן "כל אנשי מדינה ומדינה כלשונם" (שו"ע אדמו"ר ר"ס זה), או שהכוונה רק למינים אלו. (א' המשב"קים מספר שניה - מהמינים הללו - רק רימון וראש איל (בשני הלילות)).

אכילת ראש אחר במקום ראש איל, מקורה בשו"ע אדמו"ר שם סי' מהמג"א.

45) סידור אדמו"ר. ואם כבר אמר שם ה' שבברכת 'בונה ירושלים', י"א שעדיף לסיים "למדני חוקיך", לומר 'יעלה ויבוא' ולהמשיך על הסדר (ראה כה"ח סי' קפח ס"ק כז, ומש"כ בהתקשרות' גיליון תכח עמ' 18 הע' ושי"ג).

* כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע נהג לקבל על עצמו הידור נוסף לפני כל ראש-השנה³¹.

וכהוראה כללית נאמר: "בכל ראש-השנה צריך כל אחד לקבל על עצמו זהירות יתרה [הידור] במצוות עשה, וזהירות בסיג של לא-תעשה, וזהירות יתרה בהנהגה טובה"³².

משעה אחת קודם תפילת המנחה³³ עד תפילת ערבית במוצאי ראש-השנה, ישקוד כל אחד ואחד באמירת תהילים לילה ויום⁴.

הנהגים לתת צדקה בכל יום, יתנו היום גם עבור שני ימי ראש-השנה³⁴.

לפנות ערב לובשים בגדים נאים וחשובים, ויודעים שהקב"ה עושה לנו נס לשפוטנו במידת הרחמים³⁵.

אין לובשים ה'קוטל', גם לא הש"ץ והתקוע³⁶, אלא ביום-הכיפורים⁴.

יש להשאיר 'נר נשמה' (או שלהבת גז וכדומה) כדי לאפשר העברת אש להדלקת הנרות מחר.

זמן הדלקת נרות לכתחילה - זמן מסויים לפני השקיעה, כנהוג בערב שבת-קודש.

הברכות בהדלקת הנרות (אחרי ההדלקה): "להדליק נר של יום הזיכרון"³⁷, ו'שהחינו'⁴.

גבר המדליק, לא יברך³⁸ 'שהחינו'³.

המגן למטה-אפרים סי' תקפ"א ס"ק קכא. ליקוטי מהרי"ח ח"ב דף ז, ב.

31) ספר-המנהגים. אמנם במקור הבא, וברוב המקורות שהובאו ב'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' קנ"ד מדובר ב'ה' עצמו, ובחלקם - לאחריו.

32) ספר המאמרים - קונטרסים' לכ"ק אדמו"ר מהור"צ נ"ע, ח"א עמ' קלב. לקוטי-שיחות כרך ב, עמ' 348.

33) אודות תוכן ההתבוננות ש"צ' בתפילה זו, ראה ספר המאמרים תש"ג ס"ע 41.

34) הוראת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, שערי-צדקה עמ' קמב. 35) לוח כולל-חב"ד, משע"ת סי' תקפ"א ס"ק ו, וע"ע מטה-אפרים סי' תקפ"א ס"ה.

36) כי לדעת אדמו"ר (תר"י ס"ט) עיקר הטעם שלובשים קיטל, הוא "כדי להיות דוגמת מלאכי השרת", וזה שייך רק ביום-הכיפורים - 'המלך במסיב' ח"א עמ' קטו.

37) שם, מנהג בית רבינו, כמו בקידוש ובהפטרות - אג"ק ח"ו עמ' קכה. [בירכה שהחינו - קיבלה עליה קדושת יו"ט, ואינה יכולה להתנות בזה, מובא מעירובין מ, ב].

38) "המברך 'שהחינו' בהדלקת הנרות, אין לברך ברכה זו

יום שלישי,

א' בתשרי ה'תשס"ט - א' של ראש-השנה

ליל א' דראש-השנה:

עיקר עבודת ראש-השנה הוא בקבלת עול מלכות שמים, ולכן עבודת היום גם בגדולים ובעלי צורה - [היא] בעבודה הנראית כמו פשוטה: באמירת תהילים כל הזמן, ולמעט בשינה בשני לילות אלו ככל האפשר, ולהיזהר מרברים בטלים עד קצה האחרון גם משיחות איזה שיהיו (כהעבר) אשר אין לו זמן אף רגע לשבות ממלאכת אדונו, או כבן הטרוד בשמחת קבלת פני אביו).

לפני תפילת ערבית אומרים תהילים. בשנים מסוימות, לאחר אמירת תהילים זו, החל כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו לנגן "אבינו מלכנו".

מנהג ותקיין, שגם אלו שמעשנים כל השנה ומעשנים גם ביום-טוב - לא יעשו בראש-השנה, גם לא בצניעה, וכלשון כ"ק אדמו"ר מהור"צ: "וראוי הדבר אשר הבני-תורה יזהרו בזה, וישפיעו גם על מכיריהם".

ערבית:

ש"ץ קבוע ימשיך בתפקידו גם אם הוא בשנת האבלות (רח"ל).

אין כופלים 'לעילא' בקדישים של עשרת ימי תשובה (אלא בתפילת נעילה).

בסיום תפילת שמונה-עשרה אומרים 'עושה השלום' במרומיו, וכן בסיום הקדיש.

אחרי שמונה-עשרה: לדוד מזמור, קדיש-תתקבל. עלינו.

כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב אמר, שהכוונה באמירת 'לדוד מזמור' היא כלי להשפעות גשמיות על כל השנה. לאחר אמירת המזמור עלי-ידי כל הקהל, מסיים הש"ץ בקול את הפסוקים האחרונים ("שאו שערים ראשיכם, והינשא..."), ואין אומרים פסוק בפסוק חזן וקהל.

כל אחד ואחד אומר לחברו: 'לשנה טובה תכתב

בקידוש" (ספר המנהגים עמ' 60. ויש לעיין האם ניסוח זה בלשון זכר מותר מקום לאיש המדליק לברך זאת בהדלקה, בניגוד להאמור בפנים).

לעברך בברית ה' אלוקיך ובאלתו (כט,יא)

כך היו כורתי בריתות עושין, מחיצה מכאן ומחיצה מכאן, ועוברים בינתיים (רש"י)

המטרה של כריתת ברית בין שני ידידים היא להבטיח שלא תיפסק ידידותם לעולם, גם אם ביום מן הימים יגיעו למצב שהשכל ימשוך לביטול הידידות. לכן עוברים שני הצדדים בין שני חלקים של גוף אחד (כפי שהיה בברית בין-הבתרים), כדי לסמל ששניהם נהפכים למציאות אחת; וכשם שאדם אוהב את עצמו אהבה על-שכלית שאינה מתבטלת לעולם, כך תשרור ביניהם ידידות על-שכלית ונצחית. אף בענייננו כך: כריתת הברית בין הקב"ה וישראל מעידה על התקשרות והתחברות עצמית ועל-שכלית, שאינה בטלה לעולם.

(ליקוטי-תורה - דברים, עמ' מד)

למען ספות הרווה את הצמאה (כט,יח)

רווה, עכו"ם, ששבעים ואינן צמאים ליוצרים. צמאה, זו כנסת-ישראל, שצמאה ליראת יוצרה ולקיים מצוותיו (רש"י סנהדרין עו)

הנפש הבהמית נקראת "רווה" לפי שהיא מתאוה לתענוגים גשמיים ובידה להשיג את מבוקשה בקלות. ואילו הנפש האלוקית נקראת "צמאה", שכן היא צמאה לאלוקות ואינה יכולה לרוות את צימאונה (בגלגל העולם והסתר השורר בעולם).

(אור התורה דברים, עמ' א'קצג)

אם יהיה נידחך בקצה השמים משם יקבצך ה' אלקיך (ל,ד)

פירוש: הנפש "פזורה" ונידחת בהיכלות הטומאה השונים, ויש צורך "לקבץ" אותה מהם. וכידוע שכאשר אדם מתקשר באיזה תאוה, הוא נעשה "מרכבה" לאותו היכל טמא שממנו נשפעת תאוה זו.

(אור התורה דברים, עמ' קסח)

ולדבקה בו (ל,כ)

כל המשיא בתו לתלמיד חכם, והעושה פרקמטיא לתלמידי חכמים, והמהנה תלמידי חכמים מנכסיו - מעלה עליו הכתוב כאילו מדבק בשכינה (כתובות קא)

הדבקות בתלמיד חכם כמוה כדבקות בשכינה, שכן עלי-ידי דבקות זו מתייחדת הנפש עם שורשה בחכמה עילאה.

פירוש: כשם שגוף הבן נתהווה ממוח האב, וגם עכשיו הוא יונק את חיותו מהמוח, כן הוא בישראל, שנקראו בנים למקום: נשמתו של כל יהודי נאצלת מחכמה עילאה, מ"מוח העליון", והיא יונקת את חיותה מצדיקי וחכמי הדור, שהם בבחינת "מוח" - ראשי בני-ישראל. מובן אפוא שהדבקות בראשי בני-ישראל מקשרת ומחברת את הנשמה עם שורשה במוח העליון.

(תניא פרק ב)

הלכות ומנהגי חב"ד

שבת קודש פרשת ניצבים

כ"ז באלול

גם בשבת זו אומרים, קודם תפילת שחרית, את כל התהילים¹, אף-על-פי שאין מברכים את החרד².

לשביעי וכן למפטיר מתחילים: "ראה נתתי לפניך..." (ל, טו)³. הפטרה: "שוש אשיש".

אין אומרים את ברכת החרדש. הבעש"ט אמר, שבשבת זו הקב"ה בעצמו מברך את החרדש השביעי, המושבע והמשיביע ברוב טוב לבית-ישראל על כל השנה, ובכוח זה ישראל מברכים את החרדשים "א פעמים בשנה"⁴. אומרים 'אב הרחמים'⁵.

בשבת שלפני ראש-השנה - יש⁶ להתחיל בשבת עצמה בצדקה באופן המותר בשבת, על-ידי צדקה דמאכל ומשקה [ל'חיים] או על-ידי צדקה רוחנית, כמו נתינת עצה טובה ועל-אחתי-כמה-יכמה לימוד תורה, ועוד וגם זה עיקר - קבלת החלטה טובה [כולל הסכום!] שתכף ומיד לאחר השבת יקיים... [נתינת ממון בפועל, להפריש לעצמו ולחיתה לעני או לגבאי בבוקר]⁷.

1 ספר-המנהגים עמ' 30.
2 לבוש ר"ס תכא. מטה-אפרים ס' תקפ"א סעיף ג.
3 לוח כולל-חב"ד.
4 ספר-המנהגים (מנהגי ר"ה).
5 'התועדויות' תשמ"ג ח"ד עמ' 299.
6 'התועדויות' תשמ"ח ח"ד עמ' 376.
7 סה"ש תשמ"ט ח"א עמ' 222 ובהערות.

במנחה - פרקי-אבות, פרקים ה'י'⁸.

מוצאי שבת:

אין אומרים 'זיהי נועם', 'אתה קדוש'⁹.

יום שני

כ"ט באלול, ערב ראש-השנה¹⁰

בקריאת-שמע שעל-המיטה, ביום ראשון בלילה אור ליום שני, אומרים תחנון¹¹.

אבל בתוך שבעה מותר לו ללכת היום לבית-הכנסת לאמירת הסליחות¹², וכמו-כן להתפלל עם הציבור¹².

בפיוט "מרוכים צרכי עמך", בסליחות נוסח ליטא¹³ הנוסח הוא: "ותיטיב לנו הכתיבה והחתימה", וכך תוקן בכת"ב באחת מהוצאות קה"ת הראשונות (מעוטף).

בפיוט "שלוש-עשרה מידות" יש כמה וכמה

8 ראה בלוח בגיליון תשל"ח, שהמנהג הישן, שאותו הזכיר הרבי בשנת תשמ"א, היה לומר את המשנה שלפני הפרק ואת הברייתא שלאחריו רק פעם אחת.
9 לוח כולל-חב"ד, משו"ע אדמו"ה ס' רצה ס"ג.
10 כנראה שהרבי לא התענה בער"ה - 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' מה, עיי"ש.
11 סידור אדמו"ה, לפני 'למנצח'. יענך' (מאחר שאינו נוהג כיו"ט מיום שלפניו, אלא מעלות-השחר, כיוון שאומרים הרבה סליחות באשמורת, שלא כשאר עיו"ט, ואף לא כערב יו"כ - ראה שו"ע אדמו"ה ס' תר"ד ס"ד-ה).
12 מטה-אפרים ס' תקפ"א סכ"ב.
13 תח"י סליחות 'קודש הילולים' הוצאת לוי-אפשטיין, ירושלים תשכ"ה. וייתכן שאצלנו נתקן מתפילת נעילה, ששם מבקשים רק חתימה, ולא שמו לב לתקן, גם לא בהוצאה החדשה דארה"ק.

שינויים שתוקנו ב'סליחות' בהוצאות האחרונות (מוגה על-ידי כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו¹⁴).

את הקטע "אל תבוא במשפט עמנו" אומרים החזן והקהל פסוק בפסוק.

את הפסוקים "אל תבוא", "והוא ישפוט" נפוץ לאומרו יחד כפסוק אחד¹⁵.

בסליחות אומרים תחנון (=וידוי) אפילו לאחר עלות-השחר, אבל לא בתפילה¹⁶.

היום אין תוקעים בשופר¹⁶, ומי שלא הספיק להתלמד, יעשה זאת בחדר סגור¹⁷.

אחרי התפילה¹⁸ אומרים 'סדר התרת נדרים'¹⁹, במניין עשרה אנשים כשרים²⁰ (ולכל הפחות צריך שיהיו לפניו שלושה)²¹. יש לעשות היום פרוזבול

14 התיקונים בפנים בפיוט 'שלוש עשרה מידות' הם בכמה שינויים מהנסמן ב'ליקוט טעמים ומקורות', וכנראה הוגה שוב. ושמעתי שלראשונה נדפס פיוט י"ג מידות מתוקן בשילהי תשכ"ד בדף בודד (הוצאה קודמת של הסליחות היתה שנה לפני-כן, בשילהי תשכ"ג).
15 כיו"ב, לפי מנהגי אשכנז אחרים אומרים בקטע "שמע קולנו" את הפסוקים "אמרנו האוינה" ו"יהיו לרצון" כפסוק אחד (כמדומני לשו"ע אדמו"ה אינו אומר את הפסוק השני בקול), וצ"ב מה הטעם לכ"ו.
16 לוח כולל-חב"ד, מרמ"א תקפ"א ס"ג.
17 השלמה לשו"ע אדמו"ה ס' ס"ס תקפ"א, במהדורה הישנה עמ' 1364.

18 לוח כולל-חב"ד, ובסידור אדמו"ה: 'קודם חצות'.
19 בנוסח התרת נדרים, תיבת "בכולהו (אני מתחרט)" נמשך לפניו - כן אמר הרבי, וידיאו ער"ה תשמ"ט (וכן הוא בסידור 'בית יעקב'. מאידך בסידור אוצר התפילות, וכן בסידור יעב"ץ הוצאת 'אשכול' נמשך לאחריו).
20 בסידורינו מנוקד: "ולא יעשה שום רשם כלל" הש' בקמץ. ואולי הוא טה"ד.
21 בסידור הלשון "טוב" שיהיה עדה שלמה", ובספר-המנהגים ובלוח כולל-חב"ד - "ובעשרה". כנראה, לא הקפיד הרבי שהמתיר יהא מי שהותר לו כבר (כפר חב"ד, גיליון 779 עמ' 138).

22 ראה אלף-המגן למטה-אפרים ס' תקפ"א ס"ק קא. מדינא, קטן 'מופלא סמוך לאיש' אינו מצטרף למתירים, אבל מבקש התרה (ראה הלכות והליכות בר-מצוה פ"א ס"ד. חנוך לענף ס"פ לג). וב'אוצר' עמ' לט כתב שאין נוהגים בזה. במטה-אפרים שם סוס"ב כתב שלא יאמרו כמה מבקשי התרה ביחד, אלא בשעת הדחק.
23 לעניין נשים, לפי הנפסק בשו"ע (יו"ד רלד סנ"ר-ז) הבעל נעשה שליח לשאול על נדרי אשתו, אך אינו מצטרף להמתירים,

(בנוסח ככתחילת השנה), על-כל-פנים עבור החובות שנוספו במשך השנה²².

* עורכים מגבית ומחלקים 'צורכי החג' לראש-השנה ולכל חגי תשרי לזקוקים לזה (בדומה ל"מעו"ת חייטים" קודם חגי-הפסח)²³.

* נוהגים לכתוב פ"ג (הנשואים - כמובן בחגירת אבנט) עכורו ועבור בני-ביתו לבקשת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה. להניחו בין דפי מאמר, קונטרס וכו' של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, ולשלחו (אם באפשרי - בו ביום) על-מנת לקראתו על הציון שלו²⁴.

נוהגים להשתטח על קברי צדיקים²⁵, והנמצאים בקירוב מקום משתטחים על ציון כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע²⁶ וכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו.

אין מבשלים לראש-השנה תבשילים שטעמם חמוץ או מר²⁶. אין מנעמים ממאכלים חריפים, כמו 'חזרת'. ניתן להטעים תבשילים במעט חמוץ או לימון, ובלבד שלא יהיה טעמם העיקרי חמוץ או מר²⁷. משתדלים לבשל מאכלים מתוקים ושמנים, לסימן טוב²⁸.

מסתפרים²⁹, וטובלים³⁰ במקווה טהרה לכבוד

ולכאורה יכול לומר הנוסח גם בשמה (אך לאחרים, אף לבתו, לא ניתן להתיר ע"י שליח - שם ס' רכח ס"ז). וע' פת"ש שם ס"ק ט לעניין בקשת התרה בכתב), אך לא ידוע שנהגו בזה. ולעניין מודעה על לעתיד - לכאורה די להן בכל נדרי'.
22 ראה תר"מ ח"ו עמ' 189, וחכ"ו עמ' 243. 'אוצר' עמ' מא.
23 בלקוטי שיחות כרך כד עמ' 316, עודד הרבי רבנים וכו' לערוך ולהפיץ סטר פרוזבול, שיחתמו עליו ובכך ימסרו להם (בפירוט שמות חברי הבי"ד) את החובות (זוהי מהני גם לפי מנהג הספרדים). ועליהם להקנות עוד היום קרקע לכל לווה שאין לו קרקע משלו.
24 ליקוטי-שיחות ח"ד עמ' 369.
25 ראה ספר-המנהגים ס' ע"ע 95. בלוח השבוע' לג' תמוז, גיליון תשכ"ח הערה 11, פורטו כמה מנהגים בקשר לכתבת פ"ג.
26 רמ"א ס' תקפ"א ס"ד, וראה מטה-אפרים שם ס"ג.
27 שו"ע אדמו"ה ס' תקפ"ג ס"ב.
28 ע"פ המובא בפסקי תשובות שם ס"ק ה.
29 שו"ע אדמו"ה ס' שם ס"ד.
30 מדינא מותר גם אחר חצות, שו"ע אדמו"ה ס' רנא ס"ד (אך הראי"ה ליה נותר - כל השנה - להסתפר קודם חצות דווקא, כף-החיים שם ס"ק יט מטה-אפרים ס' תקפ"א ס"ג. וכנראה אין מקפידין בזה, וכמדומה שגם הרבי לא הקפיד בזה).

31 מחצות היום, ליקוטי-דיבורים ח"ג עמ' 865. ועיין אלף-